

MARYJNY MSZAŁ PAPIEŻA JANA PAWŁA II W ŚWIELE HISTORII DOGMATÓW

T r e ś ć: Wstęp. — I. Wprowadzenie ogólne do *Zbioru Mszy o NMP*. — II. Advent. III. Czas Bożego Narodzenia. IV. Wielki Post. V. Wielkanoc. VI. Okres Zwykły (I). VII. Okres Zwykły (II). VIII. Okres Zwykły (III). IX. Porządek Mszy — Błogosławieństwa — Czytania dowolne. Zakończenie. — Summarium.

WSTĘP

Zbiór Mszy o Najświętszej Maryi Pannie, który może być uważany za dodatek do Mszału Rzymskiego Papież Jan Paweł II zatwierdził i polecił rozpowszechnić, stwierdza Augustyn Kardynał Mayer, Prefekt Kongregacji Kultu Bożego, w dekreście z dnia 15 sierpnia 1986 roku.¹

Ten sam dekret wyjaśnia zasadę powstania zbioru: *Ponieważ zaś Ojcowie, zebrani na II Watykańskim Soborze Powszechnym, pogłębili naukę o Najświętszej Maryi Pannie w tajemnicy Chrystusa i Kościoła oraz wydali zasady i prawidła odnowy liturgicznej, Kościoły miejscowe i wiele zgromadzeń zakonnych, odnowiły zbiory mszy własnych, w oparciu o dawne źródła liturgiczne, pisma świętych Ojców zarówno wschodnich jak zachodnich i dokumenty nauczania kościelnego, mądrze łącząc dawne z nowym. Dzięki temu dziełu odnowy również Msze o Najświętszej Maryi Pannie zostały sumiennie przemyślane i poprawione, albo na nowo sporządzone.*

Przeto na prośbę wielu Pasterzy i wiernych, a zwłaszcza rektorów sanktuariów maryjnych, wydało się słuszne dokonać wyboru spośród tych formularzy mszalnych, których wiele odznacza się nauką, pobożnością i powagą tekstów, a zbiór ten odpowiednio podzielić na cały rok, aby przy pomocy tego narzędzia liturgicznego wzrastało nabożeństwo do Matki Boskiej, zarówno wspólnot, jak i pojedynczych wiernych.²

Mszał Maryjny, jako autentyczny dokument kultu maryjnego w Kościele

¹ Collectio Missarum de Beata Maria Virgine. Editio typica. Vol. I, pp. XXVII+236. Lectionarium pro Missis de Beata Maria Virgine. Editio typica. Vol. II, pp. XIV+231. Libreria Editrice Vaticana Roma 1987.

² Tamże, tom. I s. V—VI.

katolickim, zasługuje na analizę historyczno-dogmatyczną, opartą na zasadach zaczerpniętych z nauczania Kościoła.³

Zgodnie z Konstytucją Dogmatyczną o Kościele Soboru Watykańskiego II *Lumen Gentium*, cztery są zasadnicze odmiany nabożeństwa maryjnego: cześć, miłość, wzywanie, naśladowanie.⁴ Analiza historyczno-dogmatyczna kultu maryjnego dowodzi, że cztery przywileje maryjne otaczane są największym nabożeństwem: macierzyństwo, dziewictwo, pośrednictwo i świętość. Macierzyństwu odpowiada cześć, dziewictwu miłość, pośrednictwu wzywanie, świętości naśladowanie.⁵

Papież Jan Paweł II w Encyklice z dnia 25 marca 1987 roku, poświęconej Najświętszej Maryi Pannie w życiu Kościoła pielgrzymującego *Redemptoris Mater*⁶ twierdzi, że poszczególnym odmianom kultu maryjnego odpowiadają własne obrazy: *wizerunki Maryi Dziewicy mają zaszczytne miejsce w świątyniach i domach. Maryja bywa na nich przedstawiana jako tron Boży, niosący Pana i podający Go ludziom (THEOTOKOS) lub jako droga, która wiedzie do Chrystusa i ukazuje Go (ODIGITRIA), lub jako modląca się Orędowniczka i znak obecności Bożej na drodze wiernych aż do dnia Pańskiego (DEISIS), lub jako Opiekunka, okrywająca ludy swym płaszczem (POKROV), czy to jako miłosierna i najczulsza Dziewica (ELEOUSA). Zwykle bywa przedstawiana wraz z Synem, Dzieciątkiem Jezus w ramionach: właśnie to odniesienie do Syna wstawia Matkę. Czasem obejmuje Go z czułością (GLYKOFILOUSA), kiedy indziej hieratyczna zdaje się być pogrążona w kontemplacji Tego, który jest Panem dziejów.*⁷

Zestawienie przywilejów, obrazów i odmian nabożeństwa tworzy następujący schemat:

Przywilej	Obraz	Nabożeństwo
Bogarodzica Dziewica Pośredniczka Święta	THEOTOKOS (GLYKOFILOUSA) ELEOUSA DEISIS (POKROV) HODEGETRIA	cześć miłość wzywanie naśladowanie

W godności Bogarodzicy mieszczą się także zdarzenia ewangeliczne: zwiastowanie, nawiedzenie, narodzenie, ofiarowanie, znalezienie, towarzyszenie. Podobnie w godności Dziewicy mieści się dziewictwo przed porodem i porodem

³ J. W o j t k o w s k i. Analysis historico-dogmaticae necessitas in cultus Mariani typo detegendo. *De cultu Mariano saeculo XVI. Acta Congressus Mariologici-Mariani Internationalis Caesaraugustae anno 1979 celebrati*. Vol. II. Roma 1985, s. 63—67.

⁴ LG 66.

⁵ J. W o j t k o w s k i. Quinque priorum saeculorum mariani cultus in Polonia interpretationis conamen principiis ex Constitutione Dogmatica *Lumen Gentium* depromptis. *Ephemerides Mariologicae* 17 (1967), s. 151—160.

⁶ AAS 79 (1987), s. 361—433.

⁷ Tamże, nr 33. — Zob.: Encyklika *Redemptoris Mater* Ojca Św. Jana Pawła II o Błogosławionej Maryi Dziewicy w życiu pielgrzymującego Kościoła. Watykan 1987, s. 67—68.

i po porodzeniu. Godność Pośredniczki obejmuje współcierpienie, wstawiennictwo, rozdawnictwo łask i macierzyństwo duchowe. Wreszcie w godności Świętej współlistnieją: wybór, niepokalane poczęcie, pełnia łaski, przemieszkowanie Ducha Świętego, wolność od grzechu, wniebowzięcie i chwała.

Rozbiór obejmuje nie tylko postać, lecz także tworzywo. Rozbiór postaci dotyczy zamysłu pisarza: widoczny on jest w nagłówkach i wstępach zarówno całego zbioru, jak i okresów roku liturgicznego oraz ich części, a nawet poszczególnych mszy. Rozbiór tworzywa bierze pod uwagę pojęcia i sądy, składające się na teksty liturgiczne i ich wyjaśnienia.

Zasadnicze pytanie dotyczy nabożeństwa maryjnego zawartego w *Zbiorze Mszy o Najświętszej Maryi Pannie*, czy jest ono 1) kościelnokształtne, jak w starożytności, czy 2) Chrystokształtne, jak w średniowieczu,⁸ czy 3) zespolone, zgodnie z nagłówkiem VIII rozdziału Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen Gentium*: *Błogosławiona Maryja Dziewica Boża Rodzicielka w tajemnicy Chrystusa i Kościoła*.⁹

Kolejność rozważań postępuje za układem *Zbioru Mszy o Najświętszej Maryi Pannie*: wprowadzenie ogólne, adwent, okres Bożego Narodzenia, wielki post, okres wielkanocny, okres zwykły (część I, II i III), obrzędy mszy z uzupełnieniami. Zakończenie powinno odpowiedzieć na pytanie zasadnicze.

I. WPROWADZENIE OGÓLNE DO ZBIORU MSZY O NMP

Odstępy 7—10 wprowadzenia ogólnego zdają się mówić o Chrystokształtnym nabożeństwie maryjnym: *W mszach o Najświętszej Maryi czci się Boże działanie dla zbawienia ludzi*. Kościół czci bowiem Boże działanie w przygotowaniu Matki Odkupiciela oraz we wcieleniu Słowa; wspomina błogosławioną Maryję, biorącą udział w tajemnicach Chrystusa Pana podczas życia publicznego; znajduje Matkę ściśle zjednoczoną z Synem w tajemnicy wielkanocnej.¹⁰

W odstęпах 14—18 wprowadzenia ogólnego występuje raczej kościelnokształtne nabożeństwo maryjne: *O wzorczej mocy Błogosławionej Dziewicy w obrzędach liturgicznych*. Matka Chrystusa ukazana jest tu jako wzór cnoty i współpracy z dziełem zbawienia: nazywana jest wzorcem figurą i obrazem Kościoła; wierni wzywani są do naśladowania Maryi, zachęceni do upodobnienia się do Niej, a tym samym do Syna. Pierwsze miejsce zajmuje jednak uczestniczenie w ofierze eucharystycznej, a drugie dopiero wzorczy moc płynąca od Maryi.¹¹

Wiernym trzeba dać wgląd w całe dzieje zbawienia i w powiązanie Maryi z tajemnicą Chrystusa i Kościoła.¹² To postanowienie zakłada pewną równowagę kościelnokształtności i Chrystokształtności w nabożeństwie maryjnym. Do takiego

⁸ J.A. Jungmann SJ. *Mittelalterliche Frömmigkeit. Ihr Werden unter der Nachwirkung der christologischen Kämpfe*. *Geist und Leben* 41 (1968), s. 429—443.

⁹ LG 52—69.

¹⁰ *Collectio Missarum de BMV*; j.w., tom I, s. IX—X.

¹¹ Tamże, s. XIII—XIV.

¹² Tamże, s. XIII. n. 32.

wyniku prowadzi rozbiór postaci zastosowany do wprowadzenia ogólnego. Wyniki rozbioru tworzywa tegoż wprowadzenia ogólnego przedstawia poniższa tablica:

	Dekret ¹³	Wstęp ¹⁴	Przegląd ¹⁵	Wprowadzenia ¹⁶	Razem
BOGARODZICA	9	48	13	19	89
DZIEWICA	7	44	22	8	81
POŚREDNICZKA	4	29	30	13	76
ŚWIĘTA	10	115	56	15	196

Nabożeństwo maryjne *Wprowadzenia ogólnego do Zbioru Mszy* wyraża w świetle rozbioru postaci pewną równowagę wzywania i naśladowania. W rozbiore tworzywa natomiast ma na pierwszym miejscu naśladowanie Maryi jako Świętej, na drugim część Bogarodzicy, na trzecim miłość Dziewicy i dopiero na czwartym wzywanie Pośredniczki. Naśladowanie przeważa nad wzywaniem, nabożeństwo kościelnokształtne nad Chrystokształtnym.¹⁷

II. ADWENT

*W adwencie liturgia rzymska czci dwukrotne przyjście Pana, jedno w pokorze, gdy Syn Boży, przyjmując ciało z błogostawionej Dziewicy, przyszedł na świat aby zbawić ludzi; drugie w chwale, aby gdy przyjdzie sądzić żywych i umartwych, a sprawiedliwych poprowadzić do domu Ojca, gdzie Święta Maryja poprzedziła ich chwałę.*¹⁸ Te słowa wprowadzają trzy msze, przeznaczone na okres liturgicznego oczekiwania Zbawiciela.

1. NMP, Wybrana Cóрка Izraela — msza wspomina i czci tajemnicę zmiłowania Bożego i zbawienia. Rzeczywiście Maryja czczona jest tu przede wszystkim jako Święta, po wtóre Bogarodzica, po trzecie Dziewica, po czwarte Pośredniczka. Przepiękne są słowa prefacji: *Maryja jest z pochodzenia córką Adama, która przez swą niewinność naprawiła winę matki Ewy; przez wiarę jest potomstwem Abrahama, bo gdy uwierzyła została Matką Jezusa; przez swój ród jest ródząką z korzenia Jessego, z której wyrósł kwiat, nasz Pan Jezus Chrystus.*

¹³ Tamże, s. V—VI.

¹⁴ Tamże, s. VII—XXII.

¹⁵ Tamże, s. XXIII—XXIV.

¹⁶ Tamże, s. 3, 17, 39, 61, 77, 117, 150. — Por.: *Lectionarium pro Missis de BMV*; j.w., tom II, s. 3, 19, 43, 63, 78, 117, 151.

¹⁷ Pogląd O. Stanisława Celestyna Napierkowskiego OFMConv, profesora Mariologii na Wydziale Teologicznym Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. — Por.: J. Wojtkowski. *Analisis historico-dogmaticae necessitas*; j.w., s. 64.

¹⁸ *Collectio Missarum de BMV*; j.w., tom I, s. 3. — Teksty przytaczane pochodzą z przekładu polskiego, oddanego do zatwierdzenia przez Kongregację Kultu Bożego. Miejsce pochodzenia przytoczeń wystarczająco zaznaczone jest liczbą kolejną mszy.

2. NMP w Tajemnicy Zwiastowania Pańskiego — msza ongiś środy suchych dni adwentowych, zwana *mszą złotą*, oddająca cześć zgodzie Dziewicy, poprzedzającej wcielenie Słowa, które jest naprawą człowieka. A jednak ani macierzyństwo, ani pośrednictwo nie wysuwają się na pierwszy plan. Kolejność przywilejów jest następująca: Dziewica, Bogarodzica, Święta, Pośredniczka. Prefacja wzięta z uroczystości Zwiastowania głosi: *Niebieski posłaniec zwiastował Maryi, że dla naszego zbawienia Twój Syn narodzi się wśród ludzi. Najświętsza Dziewica przyjęła z wiarą Twoje Słowo, przez tajemnicze działanie Ducha Świętego poczęła Syna i z miłością Go nosiła w niepokalanym łonie. On spełnił obietnice dane Izraelowi i objawił się narodom, jako oczekiwany Zbawiciel.*

3. Nawiedzenie NMP — częściej czczone jest w liturgii rzymskiej: 31 maja, 21 grudnia i w IV niedzielę adwentu roku C. *Błogosławiona Dziewica odbiera cześć, ponieważ w łonie nosi Pana, do domu Elżbiety przynosi zbawienie, przez Ducha Świętego ukształtowana wydaje owoc zbawienia, za Matkę Pana uznana, całą siebie poświęca tajemnicy odkupienia, spieszy wypełnić zbawienne zadania i wielbi Boga, który wejrzał na uniżenie swojej Służebnicy. Maryja odbiera cześć jako Święta, Bogarodzica, Dziewica i Pośredniczka. Kolekta zbiera powody nabożeństwa: Boże, Zbawco ludzkości, Ty przez Najświętszą Maryję Pannę, która jest Arką Nowego Przymierza, wniosłeś w dom Elżbiety zbawienie i radość; spraw, abyśmy posłuszni natchnieniu Ducha Świętego, mogli nieść Chrystusa braciom i wielbić Ciebie hymnem chwały i świętością obyczajów.*

Nabożeństwo maryjne mszy adwentowych jest kościelnokształtne: naśladowanie wyprzedza miłość, cześć i wzywanie, jak widać z poniższej tablicy:

	Msza I	Msza II	Msza III	Razem
BOGARODZICA	13	19	17	49
DZIEWICA	8	29	15	52
POŚREDNICZKA	7	8	13	28
ŚWIĘTA	19	10	25	54

III. CZAS BOŻEGO NARODZENIA

W okresie Bożego Narodzenia Kościół czci tajemnice dzieciństwa Chrystusa zbawiciela oraz Jego pierwsze objawienia się. Błogosławiona Dziewica, z woli Bożej w przedziwny sposób była obecna w tajemnicach dzieciństwa i objawienia Zbawiciela.¹⁹ Po tym wstępie, poświęconym Maryi Dziewicy, Matce i Towarzysze Chrystusa, naszej Pośredniczce, następuje sześć mszy świętych.

4. Maryja, Święta Boża Rodzicielka — *msza czci tajemnicę, w której Ojciec zesłał Syna do łona świętej Dziewicy, aby stał się nam słowem zbawienia i chlebem życia; wspomina wiarę i pokorę, którymi święta Maryja sercem Go poczęła. Teksty tej mszy są w dużej mierze echem kazań Świętych Ojców i dawnej liturgii. Jedna z najstarszych prefacji maryjnych, obecna już w Sakramentarzu Padewskim*

¹⁹ Tamże, s. 17.

(Pa 387), tak wyraża tajemnicę Maryi: *Albowiem przez przedziwne misterium i niewystowioną tajemnicę Najświętsza Dziewica poczęła Jednorodzonego Syna Twojego i nosiła Pana niebios w nietkniętym łonie. Ona nie znając męża stała się Matką i po narodzeniu Syna pozostała dziewicą. Cieszy się bowiem dwojakim darem: zdumiewa się, że poczęła będąc dziewicą, raduje się, że wydała na świat Odkupiciela.* — Miłość wyprzedza tu naśladowanie, cześć i wzywanie.

5. NMP, Matka Zbawiciela — msza wspólna o NMP w okresie Bożego Narodzenia, z prefacją Sakramentarza Werońskiego (Ve 1247), wystawia macierzyństwo, płodne dziewictwo i wieczyste wstawienictwo Maryi: *Wielbimy Ciebie zwłaszcza w tym czasie, w którym zgodnie z Twoim tajemniczym zamysłem z dziewiczego łona narodził się Twój Syn, Jezus Chrystus. Jego objawiłeś jako sakrament naszego zbawienia i przeznaczyłeś na światło wszystkich narodów. On jak oblubieniec wychodząc ze swojej komnaty zajaśniał nam jako Zbawiciel i Władca, aby nas wyrwać z mroku i cienia śmierci i uczynić nas uczestnikami królestwa wiecznej światłości.* — W tej mszy cześć przeważa nad wzywaniem, miłością i naśladowaniem.

6. NMP w Tajemnicy Objawienia Pańskiego — msza cześci zbawczy urząd Chrystusa i posługę Dziewicy. Twierdzenie wyrażone w kolekcie dowodzone jest prefacją. *Boże, Ty przez Najświętszą Dziewicę objawiłeś światu swego Syna jako chwałę Izraela i światło dla pogan, spraw, abyśmy idąc za Jego nauką i przykładem, umacniali swoją wiarę w Chrystusa i uznawali Go za jedynego Pośrednika i Zbawiciela wszystkich ludzi (Ko).* — Albowiem przez posługę Najświętszej Dziewicy pociągasz do wiary w Ewangelię wszystkie rodziny narodów. Pasterze jako pierwociny Kościoła i ludu izraelskiego, ogarnięci jasnością i pouczeni przez Aniołów, uznają Chrystusa za Zbawiciela. Mędrcy jako pierwsze latorośle Kościoła z narodów pogańskich, pod działaniem Twojej łaski i za przewodem świecącej gwiazdy, wchodzą do ubogiego domu, gdzie znalezione Dziecię z Matką, uwielbiają jako Boga, sławią jako króla, wyznają jako Odkupiciela (Pf). — Msza zawiera nabożeństwo maryjne chrystokształtne: wzywanie wyprzedza bowiem cześć, naśladowanie i miłość Maryi.

7. NMP w Tajemnicy Ofiarowania Pańskiego — wprowadzenie bezpośrednio mówi o zbawczym zadaniu Maryi w tajemnicy ofiarowania, lecz prefacja wykazuje niespodziewaną głębię bogactw maryjnego nabożeństwa: *Ona jest Dziewicą, Córką Syjonu, która wypełniając Prawo, w świątyni ofiaruje Tobie Syna, jako chwałę Twego ludu Izraela i światło dla wszystkich pogan. Ona jest Dziewicą, Służebnicą planu Zbawienia, która ofiaruje Tobie niepokalanego Baranka, mającego ponieść śmierć na ołtarzu krzyża dla naszego zbawienia. Ona jest Dziewicą Matką, która raduje się błogosławionym Potomstwem, boleje z powodu proroctwa starca Symeona, cieszy się ludem wychodzącym na spotkanie zbawcy. W ten sposób z woli Twojej, Panie, Syna i Matkę jedna zespała miłość, jedno łączy cierpienie i jedna ożywia ich wola podobania się Tobie.* Nabożeństwo maryjne zawarte w tej mszy jest kościelnokształtne: za naśladowaniem postępuje cześć, wzywanie i miłość.

8. NMP z Nazaretu — przedmiotem nabożeństwa maryjnego w tej mszy jest tajemnica wcielenia Słowa, święte przebywanie Matki z Synem, dziewicze obcowanie Maryi z Józefem oraz Królestwo Boże w Rodzinie Nazaretańskiej już obecne. Prefacja wyraża głębokie znaczenie zawartego tu nabożeństwa maryjnego

w te słowa: *Ona to w Nazarecie przyjmując z wiarą zwiastowanie Gabriela, poczęła w czasie Twojego Syna zrodzonego przed wiekami, jako naszego Zbawiciela i Brata. Tam współżycząc najgłębiej z Synem otacza opieką początek Kościoła i daje nam wspaniały przykład życia. Tam Najświętsza Matka, jako Uczennica Syna, przyjmuje pierwociny Ewangelii, zachowuje w sercu i rozważa je w duszy. Tam najczystsza Dziewica złączona z Józefem, mężem sprawiedliwym, najściślej więzią dziewiczej miłości, wysławia Cię pieśniami, adoruje milczeniem, uwielbia Cię życiem, oddaje Ci chwałę swoją pracą.* — Z kolejności motywów wynika, że zawarte tu nabożeństwo maryjne jest kościelnokształtne: Bogarodzica, Święta, Pośredniczka i Dziewica (cześć, naśladowanie, wzywanie i miłość).

9. NMP z Kany — zgodnie ze znaczeniem liturgii należy utrzymywać, że *Matka Jezusa, która była obecna na uczcie weselnej w Kanie, jest obecna w eucharystycznej uczcie zaślubinowej Kościoła. W prefacji bowiem śpiewa się następujące słowa: Ona to zatroskana o oblubieńców, prosi Syna i nakazuje sługom wykonać Jego polecenia: w stągwiach czerwieni się wino, cieszą się biesiadnicy, a uczta weselna staje się symbolem tej uczty, którą Chrystus codziennie zastawia Kościołowi. Ten godny podziwu znak zwiastuje nadejście czasów mesjańskich, zapowiada zesłanie Ducha Świętego i wskazuje mistyczną godzinę, w której Chrystus sam siebie przyozdobi purpurą krwawej męki i za Kościół Oblubienicę odda swoje życie na krzyżu.* — Na wystawieniu Pośredniczki, Świętej, Bogarodzicy i Dziewicy polega chrystokształtne nabożeństwo maryjne tej mszy.

Mimo wszystko jednak msze maryjne okresu Bożego Narodzenia są kościelnokształtne:

	Msza 4	Msza 5	Msza 6	Msza 7	Msza 8	Msza 9	Razem
BOGARODZICA	18	21	12	29	35	11	126
DZIEWICA	29	14	9	18	9	9	88
POŚREDNICZKA	8	20	13	23	11	32	107
ŚWIĘTA	25	12	10	31	27	15	120

Cześć wyprzedza naśladowanie, naśladowanie wyprzedza wzywanie oraz miłość.

IV. WIELKI POST

Na wielkopostnej drodze święta liturgia ukazuje wiernym błogostawioną Dziewicę jako wzór ucznia, który wiernie słucha słowa Bożego, a idąc w ślady Chrystusa, zdąża na Kalwarię, aby razem z Nim umrzeć. Podczas wielkanocnego triduum błogostawiona Dziewica przedstawiana jest wiernym jako nowa Ewa, która stojąc pod drzewem życia zjednoczona jest z Chrystusem, także jako matka duchowa, której trosce matczynej Pan powierzył wszystkich uczniów.²⁰

²⁰ Tamże, s. 17.

Maryja wprowadzona została jako Święta, współcierpiąca towarzyska Chrystusa, matka duchowa. Rozbiór treści wykaże, jakie nabożeństwo maryjne zawarte jest w pięciu mszach wielkopostnych.

10. Święta Maryja, Uczennica Pańska — Święty Augustyn twierdzi: *Dla Maryi więcej znaczyło, że była uczennicą Chrystusa, niż to że była matką Chrystusa.*²¹ Rzeczywiście msza wysławia świętość Maryi przed Jej macierzyństwem, dziewictwem i pośrednictwem. *Jego Matka, chwalebna Dziewica Maryja, słusznie zostaje nazwana szczęśliwą, albowiem w dziewiczym łonie nosiła Twojego Syna, lecz jeszcze słuszniej stawia Ją jako błogosławioną, ponieważ będąc Uczennicą Wcielonego Słowa, pilnie szukała Twojej woli i wiernie ją wypełniała* (Pf).

11. NMP pod Krzyżem Pana (I) — czczona jest jako szafarka odkupienia, Nowa Ewa, Matka Syjonu i wzór Kościoła. Nic przeto dziwnego, że msza ma charakter chrystokształtny: wzywanie wyprzedza cześć, naśladowanie i miłość. *Boże, Ty w tajemniczy sposób dopełniasz mękę Chrystusa w członkach Jego mistycznego Ciała, dręczonych niezliczonymi cierpieniami; Ty chciałeś, aby Twojemu umierającemu Synowi towarzyszyła bolejąca Matka, spraw, abyśmy naśladowując Najświętszą Pannę, z miłością służyli cierpiącym braciom i siostram, i nieśli im pociechę* (Ko).

12. NMP pod Krzyżem Pana (II) — czci udział, który miała Błogosławiona Dziewica w dziele zbawienia ludzi. Te słowa zapowiadają chrystokształtne nabożeństwo maryjne i rzeczywiście w ślad za czcią postępuje wzywanie, a dopiero potem w równym stopniu naśladowanie i miłość. *Ty bowiem dla odnowy rodzaju ludzkiego w nieskończonej mądrości chciałeś, aby obok krzyża nowego Adama stanęła nowa Ewa. Maryja, która została Matką za sprawą Ducha Świętego, z nowego daru Twojej ojcowskiej miłości stała się Towarzyszką męki; Ta, która rodząc Syna nie doznała cierpienia, odradzając nas dla Ciebie zniosła ciężkie boleści* (Pf).

13. Powierzenie NMP — Chrystus Pan Dziewicy Matce oddał wszystkich uczniów za synów, Matkę zaś powierzył uczniom, aby Ją czcili. Msza ku czci macierzyństwa duchowego NMP ma charakter nabożeństwa chrystokształtnego, zgodnie z kolejnością motywów: Pośredniczka, Bogarodzica, Dziewica, Święta. Albowiem u stóp krzyża Jezusa na mocy Jego świętego testamentu, powstaje ściśła więź miłości między Najświętszą Panną i wiernymi uczniami: *Boża Rodzicielka zostaje powierzona uczniom jako Matka, a uczniowie przyjmują Matkę jako cenne dziedzictwo Nauczyciela. Maryja będzie na zawsze matką wierzących, oni zaś z ufnością będą uciekać się do Niej po wszystkie czasy. Ona miłuje w dzieciach Syna Bożego, one posłuszne ponuczeniom Matki zachowują słowa Nauczyciela* (Pf).

14. NMP, Matka Pojednania — Z Maryi narodził się Jezus Chrystus — *Pojednanie grzesznych.* I ta Msza św. ma charakter chrystokształtny: wzywanie wyprzedza naśladowanie, cześć i miłość. *Boże, Ty pojednałeś świat ze sobą przez Najdroższą Krew Twojego Syna i pod krzyżem ustanowiłeś jego Matkę Pojednaniem grzeszników, spraw, abyśmy za macierzyńskim wstawiennictwem Najświętszej Maryi Panny otrzymali odpuszczenie naszych grzechów* (Ko).

²¹ S. A u g u s t i n u s. Sermo 25.7. PL 46.937.

Poniższa tablica stara się wykazać, że maryjność mszy wielkopostnych była chrystokształtna:

	Msza 10	Msza 11	Msza 12	Msza 13	Msza 14	Razem
BOGARODZICA	28	21	30	18	14	111
DZIEWICA	9	8	14	15	13	59
POŚREDNICZKA	2	30	29	34	37	132
ŚWIĘTA	41	17	14	8	17	97

Za wzywaniem idzie kolejno: cześć, naśladowanie i miłość.

V. WIELKANOC

Liturgia Rzymska wspomina Matkę Chrystusa albo pełną radości z powodu zmartwychwstania Syna, albo trwającą na modlitwie z Apostołami i wraz z nimi błagającą o dar Ducha Świętego. Kościół zaś uznaje Najświętszą Pannę za wzór własnego macierzyństwa i pojmując, że Maryja jest dla niego nie tylko wzorem lecz i pomocą w dziele głoszenia Ewangelii.²² W taki sposób wprowadzone są cztery msze o NMP, przeznaczone na czas wielkanocny.

15. NMP w tajemnicy Zmartwychwstania Pańskiego — ta msza rozważa *Dziewicę Maryję, którą Bóg w zmartwychwstaniu Chrystusa napełnił radością. Kościelnokształtny charakter nabożeństwa wyraża częstotliwość motywów: naśladowanie, miłość; cześć i wzywanie na równi ze sobą. Poza antyfoną na wejście i prefacją teksty zaczerpnięte zostały z mszy wspólnej o NMP w czasie wielkanocnym. Ty przez zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa napełniłeś niewymowną radością Najświętszą Dziewicę, i przedziwnie wywyższyłeś Jej wiarę. Ona bowiem wierząc poczęła Syna i wierząc oczekiwała Jego zmartwychwstania; umocniona wiarą wyglądała dnia światła i życia, w którym po ustąpieniu śmierci, cały świat się rozweseli, a rodzający się Kościół patrząc z drżeniem na swego nieśmiertelnego Pana, odda się radości (Pf).*

16. Święta Maryja, źródło światła i życia — *Maryja nosiła Chrystusa, który jest sakramentem Ojca. Chrystokształtność nabożeństwa maryjnego widoczna jest w kolejności przywilejów: pośrednictwo, dziewictwo, macierzyństwo i świętość Maryi. W Twojej ojcowskiej dobroci postanowiłeś, aby w sakramentach Kościoła mistycznie odnawiały się zdołania, które w całej prawdzie przeżyła Matka Dziewica. Kościół, płodna dziewczyna rodzi w wodach chrztu dzieci, które się poczęły z wiary i Ducha Świętego. Nowo narodzonych namaszcza cennym olejem krzyżna, aby Duch Święty, który napełnił Dziewicę Maryję, zstąpił na nich ze swoimi darami. Codziennie zastawia stół dla swoich dzieci i karmi je chlebem z nieba, Ciałem naszego Pana Jezusa Chrystusa, którego Dziewica Maryja zrodziła na życie świata (Pf).*

²² Collectio Missarum de BMV; j.w., t. I, s. 61.

17. NMP z Wieczernika — *Dziewica pełna Ducha Świętego, wzór Kościoła, msza w swym nabożeństwie maryjnym kościelnokształtna: naśladowanie, miłość, cześć, wzywanie. Formularz pochodzi ze zgromadzenia Sióstr Naszej Pani z Wieczernika, założonego przez św. Teresę Couderc († 1885). Ty nam dałeś w młodym kościele przedziwny wzór zgody i modlitwy: Matkę Jezusa modlącą się jednomyślnie z Apostołami. Maryja, która modląc się oczekiwała przyjścia Chrystusa, w gorących błaganiach przyzywa obiecanego Pocieszyciela; Ta którą przy Wcieleniu Syna ocienił Duch Święty, przy narodzeniu nowego Ludu Twojego znowu otrzymuje pełnię daru Bożego. Dlatego Najświętsza Dziewica czuwająca na modlitwie i płonąca miłością, stała się wzorem Kościoła, który ubogacony darami Ducha, czujnie oczekuje drugiego przyjścia Pana (Pf).*

18. NMP, Królowa Apostołów — *czyli Duchem Świętym kierowana, wieść o zbawieniu niosąca, msza Stowarzyszenia Apostolstwa Katolickiego, założonego przez św. Wincentego Pallottiego († 1850), zawiera nabożeństwo kościelnokształtne, gdyż motywy kultu układają się w następujący szereg: Święta, Pośredniczka, Bogarodzica, Dziewica. ... oddając cześć Najświętszej Dziewicy Maryi, która poprzedziła Apostołów w zwiastowaniu Chrystusa. Ona bowiem wiedzona przez Ducha Świętego, z pośpiechem zaniósła Chrystusa Janowi, aby stał się źródłem jego uświęcenia i radości; Piotr oraz inni Apostołowie przynaglani przez tego samego Ducha, nieustraszenie głosili Ewangelię wszystkim narodom, aby stała się dla nich zbawieniem i życiem. Także dzisiaj Najświętsza Dziewica pociąga przykładem zwiastunów Ewangelii, rozgrzewa miłością, wspomaga ustawiczną modlitwą, aby głosili na całym świecie Chrystusa Zbawiciela (Pf).*

Nabożeństwo maryjne mszy okresu wielkanocnego jest kościelnokształtne, przenosząc naśladowanie ponad miłość, wzywanie i cześć:

	Msza 15	Msza 16	Msza 17	Msza 18	Razem
BOGARODZICA	12	11	14	10	47
DZIEWICA	11	15	21	16	63
POŚREDNICZKA	20	6	24	10	60
ŚWIĘTA	23	42	12	18	95

VI. OKRES ZWYKŁY (I)

Przedmiotem nabożeństwa maryjnego jest tutaj *dzieło Boże sprawione w świętej Maryi ze względu na Chrystusa i Kościół*. Seria pierwsza zawiera jedenaście formularzy mszalnych na cześć Bogarodzicy w tytułach zaczerpniętych z *Pisma świętego, albo wykazujących Jej związek z Kościołem*.²³

19. Święta Maryja, Matka Pana — w tej mszy wspólnej o NMP, z prefacją własną Zakonu NMP od wykupu Niewolników, czczone jest dwojakie macierzyństwo, powierzone Świętej Dziewicy: wobec swego Syna i wobec swego Ludu.

²³ Tamże, s. 77—78.

Naśladowanie wyprzedza cześć, wzywanie i miłość: *Ty uczyniłeś wielkie rzeczy w Rodzicielce Twojego Syna i przez Nią dokonujesz naszego zbawienia. Ona bowiem dzięki Twoim pełnym mądrości zamysłom spełnia w Kościele macierzyńskie zadania i jest wierną Szafarką Twojej łaski. Jej słowami nas napominasz, Jej przykładem pociągasz do naśladowania Chrystusa, a dzięki Jej modlitwom jesteś dla nas łaskawy (Pf).*

20. Święta Maryja, Niewiasta Nowa — *Święta Maryja, poczęta bez zmyzy i obsypana darami łaski, prawdziwie jest Niewiastą Nową, Matką i Towarzyszką Chrystusa, sprawcy Nowego Przymierza. Pierwsze miejsce zajmuje naśladowanie, przed czcią, a dalej wzywaniem i miłością. Błogosławiona jesteś, Dziewico Maryjo: przez Ciebie Bóg dał nam Zbawiciela świata, przez Ciebie Syn Twój przygotował nowe wino dla Kościoła (AnK).*

21. Święte Imię NMP — msza własna Zgromadzenia Maryjnego założonego przez św. Ludwika Grignion de Monfort († 1716). *Ze względu na Imię Maryi, to jest ze względu na osobę Matki Chrystusowej i jej posłannictwo w dziejach zbawienia, Bóg jest wielbiony. Naśladowanie przeważa nad miłością, wzywaniem i czcią. W Jego Imieniu zawiera się całe zbawienie, na Jego rozkaz zgina się każde kolano istot niebieskich, ziemskich i podziemnych. Ty w swej dobroci postanowiłeś, aby także imię Dziewicy Maryi rozbrzmiewało na ustach wiernych. Oni bowiem z ufnością na Nią spoglądają jako na jasną gwiazdę, w niebezpieczeństwach wzywają Maryję jako Matkę, a w potrzebach uciekają się pod Jej obronę (Pf).*

22. Święta Maryja, Służebnica Pańska — msza własna Zgromadzenia Męki Jezusa Chrystusa chwali Maryję jako Szafarkę zmiłowania, która cała oddała się służbie Bożej i dziełu Syna dla zbawienia ludzi. *Naśladowanie przed miłością, czcią i wzywaniem dowodzi, że msza należy do maryjności kościelnokształtnej. Ty szczególnie upodobałeś sobie w Najświętszej Dziewicy: Ona bowiem przyjmując z miłością Twoją zbawczą wolę, poświęciła się całkowicie dziełu Twojego Syna wiernie służąc tajemnicy odkupienia. Dlatego otoczyłeś chwałą Maryję Pannę, która wiele posług oddała Chrystusowi. Tę, która nazwała się Twoją pokorną Służebnicą, wywyższoną jako chwalebną Królową u boku Syna, gdzie będąc Szafarką miłosierdzia, łaskawie wstawia się za nami (Pf).*

23. NMP Świątynia Pańska — msza stawia boskie macierzyństwo NMP i świętość jej życia. *I znowu naśladowanie wyprzedza miłość, cześć i wzywanie. Najświętsza Dziewica dzięki posłuszeństwu wiary i misterium Wcielenia, stała się szczególną świątynią Twojej chwały, domem złotym ozdobionym przez Ducha licznymi cnotami, królewskim pałacem jaśniejącym blaskiem Prawdy, miastem świętym, które rozweselają strumienie łaski, arką Nowego Przymierza zawierającą Twórcę Nowego Prawa, naszego Pana Jezusa Chrystusa (Pf).*

24. NMP, Stolica Mądrości — msza, wyjąwszy prefację pochodzi z mszy własnych Maryjnego Zgromadzenia Monfortanów. *W tytule Stolicy Mądrości odbiera cześć: macierzyństwo, królewska godność, mądrość i roztropność NMP w rzeczach Bożych. I tu naśladowanie wyprzedza cześć, wzywanie i miłość. Albowiem, gdy nadeszła pełnia czasów, dopełniłeś z niezmierną dobrocią w błogosławionej Dziewicy Maryi, postanowionej przed wiekami tajemnicy naszego pojednania. Gdy Mądrość zbudowała sobie dom w niepokalanym tonie Dziewicy,*

Stwórca czasów narodził się w czasie, aby stawszy się nowym człowiekiem, przywrócić nam utraconą godność i obdarzyć nas nowym życiem (Pf).

25. NMP, Obraz i Matka Kościoła (I) — tą mszą należącą do wotywy drugiego wydania typicznego Mszału Rzymskiego, Kościół sławi naśladowanie, miłość i cześć, wykazując maryjność chrystokształną. *Boże, miłosierny Ojczy, Twój Syn przybity do krzyża ustanowił swoją Rodzicielkę, Najświętszą Maryję Pannę, naszą Matkę, spraw, aby za wstawiennictwem miłującej Matki Twój Kościół wzrastał, radował się świętością swoich dzieci, i pociągał do siebie wszystkie narody (Ko).*

26. NMP, Obraz i Matka Kościoła (II) — msza czci NMP, która całej wspólnotie wybranych przyświeca wzorem cnót. Pierwsze miejsce zajmuje tu naśladowanie, przed wzywaniem oraz równie częstą czcią i miłością. *Panie Boże, Ty nam dałeś Najświętszą Dziewicę Maryję jako wzór wzniostej miłości i najgłębszej pokory, spraw, aby Twój Kościół, posłuszny jak Ona przykazaniu miłości, poświęcał się dla Twojej chwały i służył ludziom oraz stał się dla wszystkich narodów sakramentem Twojej miłości (Ko).*

27. NMP, Obraz i Matka Kościoła (III) — Kościół wystawia w niej wybitny owoc Odkupienia i z radością rozważa to, czego pragnie i na co ma nadzieję. Naśladowanie przed wzywaniem, miłością i czcią, nosi znamię kościelnokształtne. *Boże, Twoja moc i dobroć sprawiły, że Najświętsza Dziewica, wspaniała owoc odkupienia, jaśnieje jako przezroczysty obraz Kościoła; użycz łaski swojemu ludowi pielgrzymującemu na ziemi, aby w Nią wpatrzony szedł wiernie za Chrystusem, aż dojdzie do pełni chwały, jaką z radością ogląda w Najświętszej Dziewicy Maryi (Ko).*

28. Niepokalane Serce NMP — msza własna Zgromadzenia Synów Serca Maryi, czci Serce Dziewicy, oznaczające jej jedyne życie wewnętrzne... wzór serca nowego człowieka w Nowym Przymierzu. Naśladowanie poprzedzające cześć, miłość i wzywanie dowodzi maryjności kościelnokształtnej. *Panie, nasz Boże, Ty uczyniłeś Niepokalane Serce Najświętszej Dziewicy Maryi domem Twojego Słowa i świątynią Ducha Świętego; daj nam serce czyste i pojętne, abyśmy wiernie zachowując Twoje przykazania miłowali Ciebie ponad wszystko i troskliwie zaradzali potrzebom braci (Ko).*

29. NMP, Królowa Wszechświata — msza z 22 sierpnia z prefacją zaczerpniętą z obrzędu koronacji obrazu NMP. Królewska władza Dziewicy należy do porządku łaski. Teksty czczą: pokorę, macierzyństwo, błagalne wstawiennictwo, znamię przyszłej chwały Kościoła. I znowu naśladowanie wysuwa się przed wzywanie, miłość i cześć... *Najświętszą Pannę, swoją pokorną Służebnicę, która cierpliwie zniosła hańbę krzyża swojego Syna, wywyższyłeś ponad chóry Aniołów, gdzie razem z Nim króluje i wstawia się za wszystkimi ludźmi jako Pośredniczka łaski i Królowa Wszechświata (Pf).*

Pierwsza seria mszy maryjnych okresu zwykłego ma charakter kościelnokształtny, gdyż naśladownictwo Świętej bardzo wyprzedza wzywanie Pośredniczki, miłość Dziewicy i cześć Matki:

Msza	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	Razem
BOGARODZICA	15	21	13	16	16	25	13	18	14	16	11	178
DZIEWICA	7	18	22	20	19	19	16	18	23	15	20	197
POŚREDNICZKA	13	18	18	14	6	24	39	26	26	7	32	223
ŚWIĘTA	20	63	37	67	62	41	31	61	53	55	49	539

VII. OKRES ZWYKŁY (II)

Zawiera dziewięć formularzy, czczących *Matkę Pana* w tytułach oznaczających jej współdziałanie w rozwijaniu życia duchowego wiernych.²⁴

30. NMP, Matka i Pośredniczka Łaski — msza własna zakonu serwitów, oddająca cześć Maryi, która Boga i człowieka nam dała, Chrystusowi towarzyszyła w wysłudze odkupienia, zbawienia, życia Bożego i chwały. Maryjność chrystokształtna, gdyż wzywanie wyprzedza cześć, miłość i naśladowanie. W zamysłach swej dobroci postanowiła, aby Najświętsza Maryja Panna, Matka i towarzysza Odkupiciela spełniała w Kościele macierzyńskie zadania: wstawiennictwa i przebaczenia, orędownictwa i łaski, pojednania i pokoju. To szafarstwo macierzyńskiej miłości całkowicie zależy od jedyne go pośrednictwa Chrystusa i z niego czerpie całą swoją skuteczność. Dlatego Twój wierni w trudnościach i niebezpieczeństwach uciekają się z ufnością do Najświętszej Dziewicy i wzywają Jej pomocy jako Matki Miłosierdzia i Szafarki łaski (PF).

31. NMP, Źródło Zbawienia — msza własna diecezji kartagińskiej czci Maryję, która zrodziła Słowo Wcielone, źródło wody żywej. I tu zachodzi nabożeństwo chrystokształtne, co wynika z kolejności motywów: Pośredniczka, Bogarodzica, potem na równi Dziewica i Święta. *Panie, Ojciec święty, oddając z radością cześć Najświętszej Maryi Pannie, przez którą stworzyłeś nam źródło zbawienia, Jezusa Chrystusa, Twojego Syna, pokornie Cię prosimy, abyśmy czerpiąc nieustannie z tego źródła życia, otrzymali obfite owoce Ducha Świętego* (Ko).

32. NMP, Matka i Mistrzyni Życia Duchowego — msza własna zakonu karmelitów bosych, chwalać Maryję za to, iż synów, których Bogu rodzić nie przestaje, miłością pobudza i przykładami pociąga do naśladowania doskonałej miłości. Nabożeństwo także chrystokształtne, wynoszące wzywanie ponad naśladowanie, miłość i cześć. *Panie nasz Boże, Najświętsza Dziewica uczy nas swoim przykładem i otacza opieką, uświęć nas przez te dary, które z radością składamy, abyśmy wiernie wypełniając przyrzeczenia Chrztu świętego, szczerym sercem służyli Tobie i braciom* (Mnd).

²⁴ Tamże, s. 117.

33. NMP, Matka Dobrej Rady — msza własna augustianów. Maryja odbiera tu cześć, gdyż jest *rodzicielką Chrystusa, przedziwnego doradcy, żyła pod kierownictwem Ducha rady, darów udziela synom i uczniom*. Kościelnokształtny charakter wynika z porządku: naśladowanie, wzywanie, cześć i miłość. *Ty obficie napelnieś Najświętszą Dziewicę Maryję darami Ducha Świętego, aby się stała godną Matką i Towarzyszką Odkupiciela. Ubogacona tymi taskami szukała nieustannie Twojej woli i wiernie ją wypełniała. Z radością stawiała Twoje miłosierdzie i całym sercem przyjęła zamysł Twojej ojcowskiej miłości, aby wszystko zjednoczyć w Chrystusie (Pf).*

34. NMP, Przyczyna Naszej Radości — msza przedstawia nabożeństwo szerzące się we Francji i Kanadzie, chwalcące to, że *Błogosławiona Dziewica z powodu Wcielenia Słowa jest przyczyną radości*. Jest to mianowicie nabożeństwo kościelnokształtne: przedkładające naśladowanie ponad wzywanie, miłość i cześć. *Boże, Ty raczyłeś uweselić świat przez Wcielenie Twojego Syna, spraw, abyśmy otaczając czią Jego Matkę, Przyczynę naszej radości, nieustannie postępowali drogą Twoich przykazań i tam wznieśli nasze serca, gdzie są prawdziwe radości (Ko).*

35. NMP, Obrona Wiary — msza o Matce Boskiej „z kolumny” (1978). Maryja jest tu rozważana, jako *niewiasta przodująca w wierze, matka podtrzymująca i wspierająca wiarę synów*. Nabożeństwo chrystokształtne, według kolejności: wzywanie, naśladowanie, cześć i miłość. *Wszchemogący, wieczny Boże, Ty Najświętszą Maryję Pannę, chwalebna Rodzicielkę swojego Syna, dałeś jako obronę wszystkim, którzy Ją wzywają; spraw za Jej wstawiennictwem, abyśmy byli mocni w wierze, stali w nadziei i wytrwali w miłości (Ko).*

36. NMP, Matka Pięknej Miłości — msza ongiś odprawiana gdzieś (pro aliquibus locis), w której *Kościół kontempluje piękno Maryi*; charakter kościelnokształtny, z świętością na pierwszym miejscu, pośrednictwem, dziewictwem i macierzyństwem na miejscach dalszych, *Panie Boże, pokorna Dziewica Maryja, cała piękna, jaśnieje przed Twoim obliczem otoczona chwałą Syna i ozdobiona cnotami, spraw abyśmy idąc jak Ona za tym co prawdziwe i słuszne, doszli do Ciebie, Źródła wszelkiego piękna i sprawcy świętej miłości (Ko).*

37. NMP, Matka Świętej Nadziei — msza własna zgromadzenia pasjonistów, czci zadanie Maryi w dziejach zbawienia: nadziei naszej i matki nadziei. Nabożeństwo chrystokształtne, wynoszące wzywanie ponad naśladowanie, miłość i cześć. *Boże, Ty dajesz nam czić Najświętszą Dziewicę Maryję jako Matkę świętej nadziei, spraw taskawie, abyśmy dzięki Jej modlitwom i pomocy, zawsze kierując ku niebu swoją nadzieję, starannie wypełniali doczesne obowiązki i otrzymali oczekiwane dobra, których z wiarą i ufnością oczekujemy (Ko).*

38. NMP, Matka Jedności — msza dowodzi, że sprawa jedności chrześcijan wchodzi w skład obowiązków duchowego macierzyństwa. Nabożeństwo chrystokształtne, kładzie na pierwszym miejscu wzywanie, na dalszych na równi naśladowanie z miłością, na końcu dopiero cześć. *On bowiem jako Sprawca nienaruszonej całości i Miłośnik Jedności, wybrał sobie Matkę o dziewiczym cielem i sercu, a także chciał mieć jako Oblubienicę, Kościół jeden i niepodzielony. Wywyższony nad ziemię, w obecności Matki Dziewicy, zgromadził w jedno Twoje rozproszone dzieci, zespolone z Nim więzami miłości. Gdy powrócił do Ciebie*

i zasiadł po Twojej prawicy, zesłał na Błogosławioną Dziewicę modlącą się z Apostołami, Ducha zgody i jedności, pokoju i przebaczenia (Pf).

W dziewięciu formularzach mszalnych drugiej serii okresu zwykłego zawarte jest chrystokształne nabożeństwo maryjne, jak wynika z poniższej tablicy: Maryja jest Pośredniczką, Świętą, Dziewicą, Bogarodzicą.

Msza	30	31	32	33	34	35	36	37	38	Razem
BOGARODZICA	25	15	11	17	19	16	17	11	9	140
DZIEWICA	21	12	13	8	19	16	21	17	17	144
POŚREDNICZKA	55	17	38	20	31	36	38	51	27	313
ŚWIĘTA	19	12	33	28	38	33	56	30	17	266

VIII. OKRES ZWYKŁY (III)

Osiem formularzy mszalnych wspomina Świętą Maryję w tytułach okazujących Jej miłosierne wstawiennictwo na korzyść wiernych.²⁵

39. NMP, Królowa i Matka Miłosierdzia — Maryja jest Królową miłosierdzia, ponieważ Syna swego nieustannie błaga o zbawienie ludu. Jest Matką miłosierdzia, ponieważ urodziła nam Jezusa Chrystusa i jest duchową Matką wiernych, pełną łaski i miłosierdzia. Wreszcie Maryja jest Prorokinią, sławiącą miłosierdzie Boże i Niewiastą, która dostąpiła wyjątkowego miłosierdzia Bożego. A jednak nabożeństwo maryjne jest kościelnokształtne: naśladowanie wyprzedza wzywanie, cześć i miłość. *Boże, Twoje miłosierdzie jest bez miary, spraw za wstawiennictwem Najświętszej Maryi Dziewicy, Matki miłosierdzia, abyśmy doznając Twojej łaskawości na ziemi, mogli osiągnąć wieczną chwałę w niebie* (Ko).

40. NMP, Matka Bożej Opatrzności — msza zatwierdzona w 1744 roku dla barnabitów. Najłaskawsza Matka Chrystusa i troskliwa Matka ludzi, Maryja, czczona jest tu nabożeństwem chrystokształtnym: wzywaniem, czią, oraz na równi: naśladowaniem i miłością. *Miłosierny Boże, spraw, niech zawsze trwa w nas moc uczty eucharystycznej, abyśmy za wstawiennictwem Matki Bożej Opatrzności, szukali najpierw Twojego Królestwa i sprawiedliwości i otrzymali pomoc w życiu doczesnym* (PK).

41. NMP, Matka Pocieszenia — gdyż przez nią Bóg zechciał zesłać pocieszenie ludowi swojemu, Jezusa Chrystusa, a Ona do nieba wzięta nie ustaje wstawiać się za ludźmi z matczyną miłością. Nabożeństwo maryjne kościelnokształtne: naśladowanie, wzywanie, cześć, miłość. *Boże, Ty przez Dziewicę Maryję zesłałeś swojemu ludowi Jezusa Chrystusa jako źródło pociechy, spraw, abyśmy za Jej wstawiennictwem zostali napelnieni wszelką pociechą i udzielali jej naszym bliźnim* (Ko).

42. NMP, Wspomożycielka Wiernych — zwłaszcza w prześladowaniach. Święto Piusa VII, msza salezjanów i barnabitów. Nabożeństwo maryjne chrystoksz-

²⁵ Tamże, s. 150.

tałtne: wzywianie przeważa nad naśladowaniem, czcią i miłością. *Ty Niepokalaną Dziewicę Maryję, Rodzicielkę swojego Syna, uczyniłeś Matką i Wspomożycielką chrześcijańskiego ludu, aby pod Jej opieką nieustraszenie toczył bój wiary, trwał mocno w nauce Apostołów, i bezpiecznie kroczył wśród nawałnic świata, aż dojdzie z radością do niebieskiej ojczyzny* (Pf).

43. NMP od Wyzwolenia — czyli szafarka odkupienia. Msza własna mercedariuszy, nabożeństwo chrystokształtne: wzywianie, naśladowanie, cześć, miłość. *Ty w przedziwnym zamysle swojej opatrzności ściśle złączyłeś Najświętszą Dziewicę z Twoim Synem w dziele zbawienia ludzi. Ona jako ukochana Matka była obecna przy Jego ubogim żłóbku, stała obok krzyża, jako wierna Towarzyszka w Jego męce, a wyniesiona do nieba jest naszą Orędowniczką i Służebnicą odkupienia. Maryja z macierzyńską miłością zawsze się troszczy o braci swego Syna pozostających w potrzebie, aby skruszywszy kajdany wszelkiej niewoli, mogli się radować pełną wolnością ducha i ciała* (Pf).

44. NMP, Uzdrawienie Chorych — aby za jej wstawiennictwem otrzymali zdrowie. Msza własna kamilianów (1974), ale nabożeństwo maryjne kościelnokształtne: naśladowanie, wzywianie, miłość i cześć. *Albowiem Najświętsza Dziewica Maryja w przedziwny sposób uczestnicząc w tajemnicy cierpienia jaśnieje chorym, wzywającym Jej opieki, jako znak zbawienia i niebieskiej nadziei; tym zaś, którzy się w Nią wpatrują, daje przykład doskonałej zgody z Twoją wolą i pełnego upodobnienia się do Chrystusa. On to z miłości dla nas obarczył się naszym cierpieniem i dźwigał nasze bóleści* (Pf).

45. NMP, Królowa Pokoju — ta msza wspomina współdziałanie Maryi w pojednaniu ludzi z Bogiem, przez Chrystusa Pana sprawionym. Tekst zaczerpnięty jest z mszału diecezji Sawona-Noli (1978). Maryjność kościelnokształtna: naśladowanie, wzywianie, miłość, cześć. *Boże, Ty przez swojego Syna obdarzyłeś ludzi pokojem, za wstawiennictwem Najświętszej Maryi, zawsze Dziewicy, daj naszym czasom upragniony pokój, abyśmy utworzyli jedną rodzinę, żyjącą w zgodzie i złączoną węzłami bratniej miłości* (Ko).

46. NMP, Brama Niebios — zadanie Błogosławionej Dziewicy jako Nowej Ewy: dziewicze macierzyństwo i błagalne wstawiennictwo, odbierają cześć chrystokształtną, wzywania, miłości, naśladowania i czci. *Boże, Ty ustanowiłeś swojego Syna Bramą zbawienia i życia, spraw, abyśmy za przykładem Najświętszej Maryi Panny pozostali wierni miłości Chrystusa i aby otworła się dla nas brama niebieskiej ojczyzny* (Ko).

Większa część mszy trzeciej sekcji okresu zwykłego ma charakter chrystokształtny, jak widać z poniższej tablicy, wykazującej następującą częstotliwość motywów: Pośredniczka, Święta, Bogarodzica, Dziewica.

Msza	39	40	41	42	43	44	45	46	Razem
BOGARODZICA	22	17	12	14	20	11	19	14	129
DZIEWICA	16	10	7	7	10	14	26	24	114
POŚREDNICZKA	67	45	20	37	36	22	28	39	294
ŚWIĘTA	77	10	17	16	22	33	37	20	232

IX. PORZĄDEK MSZY – BŁOGOSŁAWIEŃSTWA – – CZYTANIA DOWOLNE

Teksty Porządku Mszy: akt pokutny, wyznanie wiary, prefacje: o Macierzyństwie NMP, wielbiąca Boga słowami Maryi, o Niepokalanym Poczęciu NMP i o Wniebowzięciu NMP, modlitwy eucharystyczne I, II, III i IV, zawierają nabożeństwo maryjne kościelnokształtne: miłość, naśladowanie, cześć, wzywanie. *Dzisiaj została wzięta do nieba Bogurodzica Dziewica. Ona pierwsza osiągnęła zbawienie i stała się początkiem i obrazem Kościoła w chwale, a dla pielgrzymującego ludu źródłem pociechy i znakiem nadziei. Nie chciałeś bowiem, aby skażenia w grobie doznała Dziewica, która wydała na świat Twojego Syna, Dawcę wszelkiego Życia.*²⁶

Również uroczyste błogosławieństwa przedstawiają maryjność kościelnokształtną: miłość, naśladowanie, wzywanie, cześć. *Bóg Ojciec, który przez zmartwychwstanie swojego Syna uradował Najświętszą Dziewicę i rodzący się Kościół, niech was napelni weselem ducha. — Jezus Chrystus zrodzony z nienaruszonej Dziewicy, który zmartwychwstał z zapieczętowanego grobu, niech w was zachowa nienaruszoną wiarę, otrzymaną na chrzcie świętym. — Duch Święty, którego Najświętsza Dziewica oczekiwała modląc się z Apostołami, niech oczyści wasze serca i w nich zamieszka.*²⁷

Dodatek do lekcjonarza naznaczony jest maryjnością chrystokształtną: cześć, miłość, wzywanie, naśladowanie. *Alleluja. Szczęśliwa jesteś, Najświętsza Panno Maryjo, i godna wszelkiej chwały, bo z Ciebie narodziło się słońce sprawiedliwości, Chrystus, który jest naszym Bogiem. Alleluja.*²⁸

Porządek Mszy, Błogosławieństwa i dodatek do lekcjonarza wykazują maryjność kościelnokształtną, jak wynika z poniższej tablicy:

	Porządek mszy	Błogosławieństwa	Czytania dowolne	Razem
BOGARODZICA	16	7	13	36
DZIEWICA	34	22	10	66
POŚREDNICZKA	9	13	7	29
ŚWIĘTA	17	20	4	41

ZAKOŃCZENIE

Historyczno-dogmatyczna analiza *Zbioru Mszy o NMP*, zatwierdzonego przez Papieża Jana Pawła II, wykazuje następującą hierarchię maryjnych godności, obrazów i nabożeństw, według częstości i ich występowania:

²⁶ Tamże, s. 192, prefacja o Wniebowzięciu NMP.

²⁷ Tamże, s. 225, uroczyste błogosławieństwo w czasie wielkanocnym.

²⁸ Lekcjonarz Mszy o NMP; j.w., tom II, s. 211.

Godność: Obraz: Nabożeństwo:	Święta HODEGETRIA Naśladowanie	Pośredniczka DEISIS Wzywanie	Bogarodzica THEOTOKOS Cześć	Dziewica ELEOUSA Miłość
Adwent	54	28	49	52
Boże Narodzenie	120	107	126	88
Wielki Post	97	132	111	59
Wielkanoc	95	60	47	63
Okres zwykły (1)	539	223	178	197
Okres zwykły (2)	266	313	140	144
Okres zwykły (3)	232	294	129	114
Porządek mszy	17	9	16	34
Błogosławieństwo	20	13	7	22
Lekcje dowolne	4	7	13	10
	1444	1186	816	783

Maryja w *Zbiorze Mszy o NMP* jest przede wszystkim Święta, godna naśladowania, wyobrażana jako *HODEGETRIA*. Na drugim miejscu jest Pośredniczką, godną wzywania, obrazowaną jako *DEISIS*. Na trzecim miejscu jest godną czci Bogarodzicą, w znaku *THEOTOKOS*. Na czwartym wreszcie miejscu jest umiłowaną Dziewicą, malowaną jako *ELEOUSA*.

Większa częstość występowania nabożeństwa naśladowania niż nabożeństwa wzywania dowodzi, że maryjność współczesnej liturgii eucharystycznej jest kościelnokształtna.

Nabożeństwo maryjne wzywające, czyli maryjność chrystokształtna, przeważa jednak w mszach wielkopostnych o Maryi współumierającej z Chrystusem Panem na Kalwarii, jak również w drugiej i trzeciej serii mszy okresu zwykłego. Druga seria mianowicie zawiera msze o współdziałaniu Maryi z życiem duchowym wiernych, trzecia zaś wystawia miłosierne wstawiennictwo Maryi za wiernymi.

JOANNIS PAULI PAPAE II
 „COLLECTIO MISSARUM DE BEATA MARIA VIRGINE”
 IN LUCE DOGMATUM HISTORIAE

SUMMARIUM

Sedula analysis historico-dogmatica Collectionis Missarum de BMV, a Summo Pontifice Joanne Paulo II approbatæ, sequentem dignitatum, imaginum et devotionum Marianarum ordinem, secundum ipsarum crebritatem, ostendit:

Dignitis: Imago: Cultus:	SANCTA <i>HODEGETRIA</i> IMITATIO	MEDIATRIX <i>DEISIS</i> INVOCATIO	DEIPARA <i>THEOTOKOS</i> VENERATIO	VIRGO <i>ELEOUSA</i> DILECTIO
Adventus	54	28	49	52
Nativitas	120	107	126	88
Quadragesima	97	132	111	59
Pascha	95	60	47	63
Per Annum (1)	539	223	178	197
Per Annum (2)	266	313	140	144
Per Annum (3)	232	294	129	114
Ordo Missae	17	9	16	34
Benedictiones	20	13	7	22
Appendix Lectionarii	4	7	13	10
	1444	1186	816	783

Maria in *Collectione Missarum de BMV* imprimis est Sancta, imitanda, imagine *HODEGETRIAE* repraesentata. Secundo loco est Mediatrix invocanda, imagine *DEISIS* ostensa. Tertio loco est Deipara veneranda, imagine *THEOTOKOS* signata. Quarto tandem loco est Virgo diligenda, uti *ELEOUSA* depicta.

Maior crebritas cultus imitationis, quam cultus invocationis, probat marianum cultum liturgiae Eucharisticae contemporaneae ecclesiotypicum esse.

Cultus marianus invocativus, seu Christotypicus, praevalet tamen in missis temporis Quadragesimae, de Maria in Calvaria commoriente, necnon secunda et tertia sectione Temporis per Annum. Sectio secunda videlicet missas de cooperatione Mariae fidelium vitae spirituali continet, tertia autem sectio misericordem Mariae in favorem fidelium intercessionem extollit.